

DOMÁCÍ TABU

DANIELA KOVÁŘOVÁ

Justiční akademie v Kroměříži, Kroměříž, Česká republika

Key words in original language

Tabu; rodinná; rodina.

Key words

Taboo; home; family.

1. CO JE TO DOMOV?

Domov je místo, kam se vracíme, kde jsme sami sebou. Domov je naše útočiště, naše ochrana, naše spása. Doma se obklopujeme věcmi, které máme rádi, a sníme o tom, že jej budou s námi sdílet naši nejbližší.

Ale je tomu skutečně tak? Je opravdu vždycky domov tím nejbezpečnějším místem?

S lítostí konstatuji, že nikoli. Koneckonců stačí pročíst si statistiky dětských úrazů, z nichž vyplyne, že nejvíce vážně zraněných malých dětí dojde k úrazu právě doma, v nejdylitější hodině – v neděli po obědě a v kruhu svých nejbližších.

Domov nás formuje více, než si přejeme, více než přiznáváme a než je komukoli z nás milé. I když mnozí z nás z domova zejména v pubertě a brzy po ní utíkají, i když každý měl někdy na jazyku větu: Takhle to já nikdy dělat nebudu!, přesto nejčastěji opakujeme vzorce chování, které jsme zažili jako děti doma, kterých jsme byli svědky a které se nám samotným, jako dětem v bezpečí domova staly.

O domácích tabu se příliš nemluví. Situaci tak vystihují následující věty:

Co oči nevidí, to srdce nebolí! Co tě nepálí, nehas! Co by tomu řekli lidi! A co se doma uvaří, to se taky sní.

Zadáme-li pojem „domov“ do vyhledávače googlu, vypadnou nejčastěji restaurace, časopisy a domovy důstojného stáří. Jako by jiných synonym pro domov ani nebylo.

2. OCHRANA DOMOVA

Kde vlastně najdeme ochranu domova? Paradoxně zákonem dokážeme chránit kdekoho – obviněné trestním řádem, pachatele před lynčováním, menšiny před většinami, zaměstnance před zaměstnavateli. Přitom

zapomínáme, co všechno se děje v rodině, za co se stydíme, co potlačujeme a o čem nemluvíme.

Základním problémem je definice normálního, běžného chování. Co je vlastně normální? Kde takový popis najdeme? Je normální to, co dělá většina? Co jsme viděli doma? O čem si přečteme v knížkách nebo co vidíme ve filmech? Anebo co chceme, po čem toužíme a o čem sníme?

Stačí se podívat za hranice nebo do rodin národnostních menšin a zjistíme, že co je pro nás středoevropany nepřijatelné, je v jiných komunitách běžné, ba dokonce vyžadované. Jako příklad může sloužit hlasitá výměna názorů v italské rodině, úcta k matkám rodu na Sicílii, dohodnutá manželství a kasty v Indii nebo omezená práva žen v islámských zemích.

K těmto složitostem nutno připočíst otázky existenciální a obavy, které nás zejména s přibývajícím věkem nutí vyhýbat se samotě a akceptovat soužití s jinou osobou za každou cenu, jen abychom nebyli sami. Strach z konce, ze smrti a ze samoty nás tak přimějí, abychom souhlasili s takovými formami soužití, které by pro nás za mladších let či za jiné situace nebyly přijatelné. Přesto mnozí z nás různé formy domácího tabu z tohoto důvodu snášejí.

3. DOMÁCÍ TABU

Jaká jsou domácí tabu a proč o nich nehovoříme?

a. mezi manžely:

Nejčastěji se týkají sexu, úklidu, vaření a domácích povinností. Jak často, jak dlouho, jak vůbec a jakým způsobem, kdo a kdy má co v domácnosti dělat, konat či strpět. Slouží k psychickému i fyzickému vydírání a týrání, k manipulaci uvozené slovy: „Je obecně známo, že...“ nebo „Všichni ostatní to dělají tak...“ event. „Neměla bys...“. Další „obecné pravdy“ souvisejí s požadavky na péči o děti, úklid apod. „Každá správná hospodyňka zavařuje!“ nebo „Kdybys byl chlap, tak bys to dokázal opravit.“

Zvláštní oblastí je finanční hospodaření, neboť i ve velmi šťastných manželstvích si manželé velmi často zatajují výši svých příjmů, přívýdělků, či minimálně výdajů. O manipulaci, které se obvykle jeden z páru dopouští, aby přiměl toho více vydělávajícího k rodinnému vydání, ani nemluvě: „Koupila jsem to ve slevě!“

Nebezpečím je pomalý postup spojený s pozvolnou degradací sebevědomí („Za jeho chování si můžu sama.“). S poklesem sebevědomí se pojí stud a pocity ponížení, přesvědčení o nemožnosti řešit situaci a odejít a současně neschopností být sám.

Výjimkou nejsou patologické projevy žárlivosti, které vyústí v omezování osobní svobody („Nepřeju si, abys šla na sraz spolužáků.“ Nebo „To další pivo si prostě už nedáš!!!“) nebo dokonce nebezpečné pronásledování (stalking) zvláště poté, co se závislá osoba rozhodne vztah ukončit a odejít. Výjimečně tyto projevy končí i fyzickým atakem nebo zabitím, ev. vyprovokují druhou stranu k pokusu o sebevraždu.

Co by mohlo tuto situaci zlepšit? Dobrým prostředkem je vzdělání, informovanost vůbec, zvyšování sebevědomí a samostatnost. Pomáhá také popularizace případů známých osobností. V oblasti sexuálních tabu pak více než v oblastech ostatních povědomí o tom, že neexistuje jeden návod na šťastné manželství ani fungování vztahu, a přijatelné a možné je vše, co vyhovuje oběma. Pro potřebné pak by měly fungovat a existovat pomocné sítě schopné reagovat na všechny životní situace.

Nebezpečím je sklon k závislosti. I po osvobození z jednoho nerovnoměrného svazku máme totiž tendenci vybírat si stejné typy partnerů, takže agresor i oběť opakují zažitý model chování i v dalších vztazích.

b. mezi rodiči a dětmi:

Zneužití dominance rodičů je v těchto případech zvláště patrné. Problematika týraných dětí bude podrobně rozebírána v diskusních příspěvcích ostatních přítomných, proto se omezím na další tabu mimo oblast působnosti trestního práva. Pro tento účel jen konstatujeme důsledek narušení rodinných vztahů, i budoucích vztahů dítěte, citová deprivace, nevratné změny jeho v nedospělé psychice. Paradoxem je tzv. Stockholmský syndrom, neboť i týrané děti obvykle touží ze všeho nejvíc vrátit se ke svým týrajícím rodičům.

Jedním z novodobých tabu je lhostejnost a nezájem rodičů o děti. Zejména v posledních deseti letech lze vidět rodiče schopné zahltit děti statky, penězi, aktivitami a koníčky či aspoň posadit dítě k televizi nebo k počítači, jen aby dalo pokoj a nechalo rodiče v klidu, jen aby se jim rodič nemusel věnovat.

Je tedy otázkou, zda není tato forma chování pro děti nakonec horší než fyzické tresty. Dítě potřebuje řád a pravidla, aby se v životě naučilo orientovat. Přemíra svobody pro něj není odměnou, ale danajským darem, s nímž mnohé děti neumějí zacházet.

Třetí oblastí tabu v rodině jsou vztahy mezi sourozenci. Sourozenská rivalita pod pláštíkem rodiny mnohdy umožní nevratné duševní poškození jednoho sourozence druhým.

Velkou roli při nápravě mohou sehrát spolužáci, sousedé, a příbuzní, pokud jeví o dítě a vztahy v rodině zájem.

c. prarodiče:

Třetím tabu je přístup ke starým lidem, kteří jsou někdy omezeni v pohybu či v somatickém zdravotním stavu a někdy nejsou schopni se s aktuální situací kolem sebe vypořádat mentálně. Svět, tak jak jej znali, skončil, a ne vždy tomu novému rozumějí. Situaci zhoršuje i rychlost, kterou nabírá vývoj, neboť informace i věci každodenní spotřeby se kompletně obměňují každé tři roky. Dnešní svět obdivuje rychlost, mládí, krásu a nové informace, tedy to, co obvykle starší člověk není schopen zachytit, vstřebat ani realizovat a mnohdy i vnímat.

K existenciálním problémům odlidštěného světa se přidává majetková nedostatečnost a izolace od společnosti. Problém bývá někdy vyhocen za situace, kdy rodiče daroval veškerý svůj majetek dětem a stal se na tak nic naprosto závislým.

Sama společnost někdy vyšší věkové kategorie dehonestuje, například pokud k některým právním úkonům starších lidí vyžaduje doprovod či asistenci mladšího člověka.

V rámci objektivity je třeba říci, že péče o staré lidi není jednoduchá a tito mnohdy svým nekompromisním přístupem tyranizují okolí a nedovolí svým vlastním dětem rozhodovat o jejich životě nebo dospět. Naopak mladí mají pocit, že mohou s osobami staršími jednat jako s nesvéprávnými.

Doporučení ke zlepšení stávajícího stavu opět vede přes komunikace a vzájemné seznámení obou stran s problémy toho druhého. Bohužel dnešní doba nepřeje velkým rodinám, v nichž by společně žilo několik generací. Mladší ročníky tedy nemají příliš mnoho příležitosti, jak se seznámit s výhodami, klady i potřebami stáří. Naopak vyšším ročníkům může jednoznačně pomoci všímavost a neustálá práce s mozkem.

4. ZÁVĚR

Základní postuláty pro pomoc výše uvedeným skupinám lze definovat a nejlepší způsobem je tabu demaskovat, odkrývat, vysvětlovat příčiny a náznaky, z nichž pokračující lhostejností vyroste velký problém. Základní postuláty jsou trojí:

Mluvme! Publikujme případy, hovořme s oběťmi i agresory.

Vzdělávejme! Zvedejme sebevědomí, naučme rozpoznávat agresora.

Pomáhejme! Pomáhejme obětem, aby nespadly do nové závislosti. Rezervy nalezneme na například straně policie či nevládních organizací.

Neříkejme: mně by se to nestalo! Neodsuzujme! Neopovrhujme!

Stát se to totiž může každému z nás.

Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010
<http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

Contact – email

dkovarova@akademie.justice.cz